

CAROLI
CLVSII ATREB.

ALIQVOT NOTÆ

IN

GARCIAE

Aromatum Historiam.

EIVSDEM

Descriptiones nonnullarum Stirpium, & aliarum exoticarum rerum, quæ à Generoso viro FRANCISCO DRAKE Equite Anglo, & his obseruatæ sunt, qui eum in longa illa Navigatione, qua proximis annis vniuersum orbem circumiuit, comitati sunt: & quorundam peregrinorum fructuum quos Londini ab amicis accepit.

ANTVERPIÆ,

Ex officina Christophori Plantini,

M. D. LXXXII.

ILLⁿ AC MAG^{co}³
DOMINO BALTHA-

SARI DE BATHYAN

*hereditario Regalium Dapiferorum in
Vngaria Magistro, & s. c. r. Q. M^{tis}
Consiliario &c.*

CAROLVS CLVSIVS A.

OBILEM virum Anglum,
proximis his tribus annis
vniuersum orbem circum-
nauigasse, V. Mag^{am} intelle-
xisse arbitror: celebris enim

fuit vbique de eius reditu fama.

E A, dum superiore anno in Anglia es-
sem, me permouit, vt nonnullam familia-
ritatem cum iis ambirem, qui ipsum comi-
tati sunt, aliquid de rebus, quas in longa il-
la nauigatione obseruassent, cognoscere
desiderans: quod amicorum quorundam
sedulitate non modò mihi obtigit, sed ad
ipsorum Præfectum Dn. FRANCISCVM
DRAKE, nauis dominum aditum insuper ha-
bui, qui plurima humanissimè mecum cõtu-
lit. Multa præterea cum Nobilis quidam Eliot
cognomine, qui ei comes fuit, tum alij ex

Drake familia auditu periucunda retulerunt: sed maximè grata fuère, quæ ad *Εοταμικόν* studium pertinentia ab iis didici.

H O R V M omnium, tum aliorum quorundam exoticorum fructuum, quos in Britannica ista peregrinatione adquisiui breues descriptiones, & nonnullorū etiam icones in rei herbariæ studiosorum gratiam exhibere, atque ad Notas quas in *Garciaë Aromatum* historiam, post tertiam editionem, conscripsi, addere volui, non minus gratas eis futuras sperans, aliis lucubrationibus prius in lucem à me editis.

C E T E R V M, quoniam *V. Mag^{am}* huiusmodi rebus delectari scio, ipsius nomini nuncupare libuit, cōfidens in insigni quam instruit Bibliotheca, locum etiam illis inter reliquos libros concessurum: & tenuem istam, pro plurimis in me collatis beneficiis grati animi demonstrationem boni consulturum.

Q V O D ut facere non grauetur, plurimū oro, illi à Deo omnia felicia exoptans.
Viennæ Austriæ, Cal. Ian. M. D. LXXXII.

C A R O

5

CAROLI CLVSII
ATREBATIS IN ARO-
MATVM HISTO-
RIAM NOTÆ.

ETRE, *Areca*, & *Indicas nuces* siue *Coccos* ferentis arborum icones, ante multos annos in *Belgium* ad me misit *C. V. Alphonsus Pancius* p. m. *7ll^{mi}*. *Ducis Ferrariae olim Medicus*. Sed cum eas fictitias esse existimarem, neque secunda, neque tertia editione, *Aromatum historiae* inserta fuere.

CUM superiore porro anno sermones conferrem cum ornatissimo viro, multisque peregrinationibus claro *Dn. Fabricio Mordente Salernitano*, qui aliquot annis *Goæ* vicinisq. in *India* locis vixit, in mentionem earum arborum quæ istic nascuntur incidimus: de quibus sanè multa admiranda, & auditu mihi incundissima disseruit. Protuli itaque *Pancij* icones, ut illius iudicium intelligerem. Eas autem cum genuinas esse affirmaret, exceptis paucis notis quas ex ipsius admonitione corrigi iussimus, exprimi curauimus, & breues descriptiones in studiosorum gratiam adiunximus.

BETRE Cap. 18. lib. 1. Aromat.

ARBORIBVS sese implicat & circumvoluit Betre.
Betre, easque scandit *Hedera* modo, cui perquam similia habet folia, teste *Fabricio* & pictura: fructum

*La. Betre. suivant Garsie
du Jardin.*

Piper Betle Linnœi class. 2.

ex foliorum exortu promit contortum ut Garcias refert & pictura ostendit. Cui cum similimus videatur fructus à Rasso mihi ante decennium donatus, eius etiam iconem oculis subiecinus.

ARECA Cap. 25. lib. 1. Aromat.

IN magnam altitudinem excrescit Areca arbor, Areca.
 trunco equali propemodum ubiq. crassitie, qui cortice integitur adeo leui, ut nullum ascensum præbeat, nisi aptatis ad pedes compedibus & laqueis, aut cincto per internalla caudice vinculis quibusdam ex sparto aliæue materia confectis, quemadmodum Garcias in nuce Indicas ferente arbore, quæ proximo capite describitur, refert. Huius rami deorsum nõ inflectuntur, sed sursum vergunt, & incuruantur, ut procul intuentibus orbem quodammodo conficere videantur: folia pettinatim ramos utrinque ambiunt, alioqui Palmæ similia. Fructus deni aut duodeni suis involucris villosis tecti dependent ex crassis et oblongis pediculis, qui in inferiorum ramorum alis nascuntur.

Mendam in tertia annotatione eiusdem cap. sic corrigito A. r. esset q. i. l. 4. c. 2. f, q. q. f. t. c. e, p. e. v. a, nisi postea causam subiiceret. A. S. Sec. adde ad calcem eiusdem annotationis, Hec ille de Sultano Cambaiæ, quem pater à cunabulis veneno aluerat.

Areque.

Faufel, ou Areca des Indes.

Areca Cathecu Linnæi Class. 25.

Cap. 26. lib. I. Aromat.

COCCOS ferens arbor Palma modo crescit, & Coccus.
 in altum tollitur: eius tamen caudex minimè ut in
 Palma scaber, sed levis est. Eam ob causam subinde
 vinculis ligaturisque quibusdam ex sparto aut alia
 simili materia constantibus per intervalla cingi solet,
 eaque vincula ferreis clavis trunco interdum adsi-
 guntur, ut firminus hereant, facilioremque ascensum
 præbeant: alioqui difficulter omnino scandi potest, nisi
 laquei pedibus aptentur. Rami ut in Palma deorsum
 inflectuntur in arcum, dorsoque sunt elatiore,
 utrisque oris in anteriorem seu superiorem partem
 vergentibus, unde folia nascuntur Palmae similia. Ex
 inferiorum ramorum, qua caudici connectuntur, alis,
 alienascuntur rami, qui quinas & senas proferunt
 nuces suo multiplici densoque velamine tectas.

PORRO adeo vicina interdum solent crescere
 Areca & Cocci arbores, ut earum rami mutuo sese im-
 plicantes, pulcherrima umbracula præbeant ad So-
 lis radios æstusque arcendos.

In his etiam commorantur plerumque simia & cer-
 copithecæ, perque ramos ex una arbore in alteram
 transcendunt, venatorum qui eas persequuntur cona-
 tus ea ratione subinde eludentes.

Mendam quæ eodem cap. in Historia Cocci apud Gar-
 ciam est, sic corrigito: a. f. q. i. a. f. u. c. a. p. lege aut fasciis
 vinculisque quibusdam arbores per intervalla colligantes.

Ad secundam annotationem cap. 34. lib. I. Aromat. adde.
 πεπληνήν verò Straboni Geograph. lib. 15. Insula est, quam
 Indus facit in duas partes diuisus, figura triangula: in qua
 urbs est insignis nomine Pattala, à qua insula nominatur.

Cocatier

Palme Elephantis, de Acosta.

Cocos Nucifera Linnæi Class. 25.

ARBOR TRISTIS Cap. 1. lib. 2. Hist. Arom.

ET quoniam nobis multa etiam retulit de Arbore tristi, cuius naturam, dum istic esset, summopere est admiratus: illius ramum cum suis floribus exprimi iussimus.

ASSURGIT verò ea arbor interdum ad trium Arboris tri-
hominum altitudinem, iustamque crassitiem adqui- is historia.
rit: ramos habet multis alis concauos, & foliis myrti
foliis quam similis onustos: in tenerioribus ramis
nascuntur flores pediculis ex foliorum interna sede
prodeuntibus inherentes, copiosi, hoc est terni, qua-
terni, aut plures simul fere congesti, candidi, Jasmi-
ni floribus pma magnitudinè que pares, foliisque mu-
cronatis, ut illi, constantes, sed pleniore multiplicitate
foliorum textura, odoris fragrantissimi, & haud mul-
tum à Jasmini florum odore dissimilis; noctu autem so-
lent ij flores explicari, & oriente Sole, simulatque ab
ipsis radiis illustrari incipiunt, ilico decidere, vel an-
tipathia quadam, vel pre nimia succi tenuitate, quem
solares radij absumunt: nam quos Sol non attingit,
diutius in arbore herere solent. Studiosè verò colli-
guntur ij flores propter odoris fragrantiam, & vitreis
organis odoratissima ex illis aqua elicitur, que aqua
de mogli dicitur asserente Fabricio, quoniam Mala-
uarica lingua arborem Mogli vocant, florèsque idem Mogli.
nomen mutuati sunt.

Eius fructum observaſſe negat: quem verò adpin-
gi iussimus, sub finem anni 1579. missus est Viennensi
cuidam mercatori pro fructu arboris Indicæ cuius flo-
res odoratissimi noctu aperiuntur, & oriente Sole de-
cidunt: quibus notis maximè ad Arboris tristiſt hi-
ſtoriam accedit.

Nyctanthes arbor tristis Linnæi Class. 2.

Branche de L'arbre triste, avec la fleur
& le fruit, des l'Escluse.

CETERVM sub anni 1580. initium simile planè semen à C. V. Joachimo Camerario Viennam mihi missum fuit, quo terra commisso, duæ plantæ enatæ sunt, quas Septembri florere incipientes, repentini gelu corruptit. Ipse verò Camerarius plures plantas nactus est, quæ flores quidem protulerunt, minimè tamen ad frugem peruenierunt, eiusdem gelu iniuria. Intellexit autem, si semen plenam maturitatem consequatur, autumno excideret, & sese plurimum propagare. Idem me huius plantæ floribus siccis nativum colorem retinentibus, & pictura ad vinum expressa liberaliter donavit.

PRIMUM è terra emergit ocymi, quod cereale nonnulli cognominant, aut Circeæ Lutetianæ fere modo, deinde caulem promit cubitalem, aut amplio-rem, pollicari crassitudine, succulentum, firmum, ex viridi purpurascentem, frequenter uti Balsamina femina geniculatum, & in ramos frequentes diuisum: folia in singulis geniculis bina ex aduerso semper nascentia, Siliquæstri ferè vel Circeæ Lutetianæ foliis admodum similia, succi plena, circa basim ampla, & per extremum mucronata, quæ gustata, foliorum siliquæstri grauem odorem, & tandem etiam acrimoniam propemodum referunt: flores in ramulorum alis singuli, oblongi, concavi, floribus Tabaci fere similes, nequaquam tamen in mucronatos angulos ut illi desinentes, verùm in obtusos quemadmodum conuoluoli flores, Tabaci floribus etiam ampliores, elegantissima interdum purpura nitentes, interdum flauis aut pallentes, nonnunquam etiam candidi, & plerumque binis coloribus in eodem flore elucescentibus, vel purpureo mediam floris partem occupante, vel virgatim totum florem intercurstante, vel tenuissimè

Iasmini Mexicani historia.

Mirabilis dichotoma, Linnæi Class. 5.

*La Belle de Nuit, ou Merveille du
Perou, à fleur cramoisi, espèce de Talap.*

per eum asperso, odoris suavis, staminulis plurib. cum stilo paulo longiore è medio flore emergentibus, caduci admodum, & subito præsertim sub meridiem sese contrahentes florum conuoluoli modo: calyculi flores amplectentes in quinque mucronatas lacinias sunt diuisi, virides, & quasi membranei, in quibus unicum semens ^{nulla} ~~sua~~ membrana sine pericarpio inclusum, quod ubi maturuit fuscum est, angulosum, tuberculisque quibusdam insignitum, & veluti corona exigua ornatum inferiore parte, bacca myrti ferè magnitudine, radix, ^{sponte vel leuiss.} ^{sima agitatione} ~~tametsi annua duntaxat, satis crassa, intus alba, foris nigricans, & fibris aliquot prædita, gustu nonnihil acri, cui admista sit superficialis quedam dulcedo. Flud etiam in hac planta obseruatione dignum, quod cum contabescit, integri articuli decidant, & circa genicula interdum candida quedam efflorescentia enascatur, que temporis successu concreta, salis saporem refert: cuius nota idem Camerarius candidè admonuit.~~

Peregrina & perelegans est hac planta, nec ante annum 1580. mihi inspecta. Eius semen Camerarius ex Italia acceperat Iasmini Indici sine Mexicani nomine: ~~bacca Myrti ferè magnitudine, nulla membrana sine pericarpio inclusum, & spote ubi maturuerit, vel leuissima agitatione excidens, verum cum nihil Iasmini præter odoris suauitatem, ad quam nonnihil accedit, habeat, non video qua ratione commodè hac appellatione insigniri queat. In Belgio, ubi etiam feliciter apud nonnullos rei herbariæ studiosos cum hoc anno tum superiore creuit, Solanum odoriferum vocatum est: Hispani Marauillas del Peru, id est admirabilem peruanã appellarunt propter tam insignem in eadè interdum planta florum varietatem: tametsi~~

Iasminum
Indicum, vel
Mexicanum.

Solanum o.
doriferum.
Marauillas
del Peru.

quas plu-

quas plurimas hoc anno in Hieronymi Scholiers suburbano (unde unam exemptam delineari iussi, cuius hic iconē proponimus) Antuerpiæ, & Nobilis matronæ C. V. Hoperi I. C. viduæ horto Colonia conspexi, singulæ stirpes vel omnino rubros, vel è rubro & pallido simul permixtis coloribus distinctos protulerunt.

At quas postea hoc eodem anno 1581. circiter Cal. Octobr. in Ill^{mi}. Principis Wilhelmi Landgrauij Hassiæ &c. amplissimo & cultissimo horto Cassellis vidi, mira varietate colores mutare deprehēdi. Nam licet unica planta centenos aut plures flores vno die interdum proferret, ne vnus quidem (præter eos qui aut toti purpurei, aut pallidi erant) alteri similis erat: sed omnes colorum (tametsi purpureo & pallido constantium) varia mixtura inter se differebant: cum nonnunquam purpura medium quasi florem secaret, nonnunquam alterni, modo purpurei, modo pallidi radij totum distinguerent, aut interdum magnis, modo exiguis purpurantibus maculis vario situ et mixtura toti flores aspergerentur. Altero die (nam, vt diximus, caduci admodum sunt, & quodammodo ephemerj, imò plerumque à meridie, præsertim per æstus, contrahuntur & flaccescunt) non minor in floribus recens enatis conspicitur varietas, & tamen si quis cum pridie decerptis, & inter chartas repositis conferat, colorum situ ab iis discrepare animaduertet. Tertio itidē die & subsequentibus similiter: vt insignis ista mutatio magnoperè me commoueret, & in summam admirationem raperet.

Hachal indi.

Illud autem mirum, ex eodem semine insignem istorum florum varietatem provenire. Peruanos Hachal indi crassa & in palato formata pronuntiatione nominare intelligo.

FICVS INDICA.

SED quandoquidem in Indicarum arborum narrationem incidimus, silentio minimè premendam duxi miraculo verè dignam eam arborem, de qua idem Fabricius apud me verba fecit.

IN magnam altitudinem unico trunco eoque admodum crasso assurgere solet: ramos deinde in omnia circum latera expandit, qui tenues quasdam fibras siue filamenta (qualia in Cuscuta vulgo nuncupata conspiciamus) coloris, dum recentia sunt, cerei siue aurei demittunt. Iis, ubi terram attigerint, firmantur, novamque quasi prolem generant: etenim magnam crassitiam paulatim acquirunt, & veluti in novos arborum caudices transeunt, qui novos rursus summa sui parte in latera ramos spargentes, novis denuo fibris deorsum missis sese propagant. Sic alij deinceps rami in infinitum, ut interdum unica arbor suis propaginibus integrum fere miliare Italicum in ambitu occupet, sitq; difficile, quæ primaria sit arbor, siue omnium istarum prolium parens diiudicare, præterquam ex trunci amplitudine, quæ nonnunquam in matre tanta est, ut trium virorum ulmis vix apprehendi queat. Verùm non modò inferiores rami similes fibras spargunt, sed etiam in arbore summi: ideoque unica arbor densissimam silvam efficit. Sub eas autem arbores aditum sibi paraturi incole, fibras iam in truncos conuersas, tenuiores scilicet, excindere solent, atque ea ratione veluti concamerationes & umbracula facere arcendi caloribus gratia: adeò enim densis ramulis reliqui maiores rami luxuriat, ut solis radij nulla ratione penetrare queant: imò concavi istarum fornicum multiplicè que sinus scindunt inæqualiter inde resultantem aëra, quæ causa est ut Echo multis in locis ter atq; etiam sæpius humanas voces reddat. Vidit verò, qui mihi refe-

Ficus Ind
historia.

Figuier des Indes, Figuier admirable

*Le. Pareuvier, Mangle, ou Kasta^{rebat}.
Figuier d'Inde, d'une estrange forme.*

rebat, interdum octingentos aut mille viros, quo in numero ipse fuisset, unius huiuscemodi arboris umbra tegi: atque affirmabat terna etiam hominum milia sub tali arbore latere posse. Folia fert in nouellis ramis mali cotonei foliis similia, superne viridia, inferne candicantia, & lanugine, uti illa, pubescentia, que mirum in modum ab Elephantis expetuntur, ideoque in eorum pabulum cedere solent. Fructus extremi pollicis articuli magnitudine, ficibus exiguis similis, colore foris et intus sanguineo, granisque, uti vulgares ficus, plenus, dulcis quidem & edulis, verum saporis minus grati quam ille: nascitur autem inter folia, quemadmodum vulgares ficus, hoc est in nouellis ramis, qua parte folia illis inhaerent.

Prouenit in insula Goa, locisque vicinis.

DISPICIENDVM superest an Veteribus cognita non fuerit hac arbor, eiusque historia literarum monumentis tradita: quandoquidem illam Indie partem Alexandri Macedonis victoria Europæis etiam hominibus

Q. CURTIUS lib. 9. Hist. rerum ab Alexandro gestarum, refert, Alexandrum Poro rege, & Hydaspæ amne superato, ad interiora India processisse. Siluas autem fuisse prope in immensum spatium diffusas, procerisque & in eximiam altitudinem editis arboribus umbrosas: plerosque ramos instar ingentium stipitum flexos in humum, rursus qua se curuauerant erigi, adeo ut species esset non rami resurgentis, sed arboris ex sua radice generate.

Indicæ arbores vultæ.

PLINIUS verò lib. 12. naturalis Hist. cap. 5. de Indicis arboribus agens, in hæc verba scribit.

Ficus ibi ex ilia poma habet. Ipsa se semper serens, vastis diffunditur ramis: quorum imi adeo in terram incuruantur, ut annuo spatio infigantur, nouamque pro-

Ficus Indica Plinij.

paginem faciant circa parentem in orbem quodam opere topiario. Intra septem eam æstuant pastores, opacam pariter & munitam vallo arboris, decora specie subterintuenti, procúlue, fornicato ambitu. Superiores eius rami in excelsum emicant sinuosa multitudine, vasto matris corpore, ut sexaginta pedes pleraque orbe colligant, umbra verò bina stadia operiant. Foliorum latitudo pelta effigiem Macedonica [quæ à Xenophonte hederæ folio comparatur] habet: ea causa fructum integens, crescere prohibet: rarúsque est, nec faba magnitudinem excedens: sed per folia solibus coctus prædulci sapore, dignus miraculo arboris: gignitur circa Acesmem maxime amnem.

Meminit & lib. 7. cap. 2. Hæc [inquit] facit vberitas soli, temperies cali, aquarum abundantia (si libeat credere) ut sub una ficu turmæ condantur equitum.

STRABO item Geograph. lib. 5. similem etiam arborem describit, tametsi nullo nomine insigniat, his verbis.

Indica arbor
admirabilis.

India multas quidem admirabiles arbores fert, è quibus est, cuius rami ad terram propendent, foliis non minoribus clypeo. Onesicritus curiosius ea persequens quæ sunt in Musicana terra India australissima, refert arbores quasdam ingentes esse, quarum rami cum ad duodenos cubitos creverint. reliquum incrementum prorsum faciant, deflexi quorsque terram contingant, deinde terram subeant, ac radices agant veluti traduces, mox rursus in truncum exeant, à quo postquam aucti fuerint, in eodem modo flectantur, & aliam propaginem efficiant, rursusque aliam: & sic deinceps, ut ab una arbore longum umbraculum fiat, tabernaculo multis columnis nitenti simile.

Ex quibus descriptionibus facile cuius colligere licet, eam arborem de qua nobis institutus est sermo, illos au-

illos auctores intelligere voluisse.

SED diligentius pressiusque Theophrastus, qui Alexandri coætaneus fuit, quique haud dubie eorum narrationes curiosè excepit, qui sub Alexandro in Indica expeditione militavit. Is enim simili planè modo, paucis duntaxat notis variantibus, Ficum Indicam describit, qualis illa arbor est, cuius historiam ex Fabritij narratione dedimus.

Plantarum igitur historiae lib. 4. cap. 5. sic ait. Indica autem regio arborem ficum vocatam sortitur, quae è ramis radices demittit singulis annis, ut primo volumine retulimus: demittit autem non ex novellis, sed ex aniculis, atque etiam vetustioribus. Illae se terra coniungentes, cum sepe circum arborem faciunt, ita ut veluti tabernaculum condatur, quo etiam morari homines solèt. Radices autem nascentes evidentissimè à ramis discernuntur: sunt enim candidiores, hirtae, [δυσκίαι] tortuosaeque, binæque fronde foliatae [δίσυκτοι.] Item arbor coram supernam lasciviam gerit, [ἔχει δὲ τὴν αὐτὴν κύμην πολλὰν] totaque fornicato ambitu pulchrè orbiculatur, & magnitudine vehementer excellit: quippe umbram bino stadio facere fertur: & crassitudine caudicis, plerasque ultra quàm sexaginta graduum [ἑξήκτων, pedis vestigiorum] orbem colligere, magna verò ex parte quadraginta. Folium pelta non minus habet, [potius ad similitudinem quàm ad amplitudinem referenda hæc comparatio] fructum admodum parvum, magnitudine ciceris, ficui similem: quamobrem Græci ficum eam arborem appellabant. Paucos verò admodum fructus fert, non tantùm pro arboris magnitudine, sed etiam omnibus rebus. Nascitur arbor hæc circa Acesmem annem. hætenus Theophrastus.

Ficus Indica
Theophrasti

Cap. 12.

CUM itaque tam multis notis Ficus Indica à veteribus

ribus descripta, cum admiranda huius arboris in India nascentis (cuius nomen vulgare sibi excidisse serio dolet Fabricius) historia conueniat, eo audacius illi Ficus Indica nomen indidi, præsertim cum illam ipsam esse certo mihi persuadeam.

GARCIAM autem illius nullam mentionem facere inter tot exoticas arbores locis Goana insula vicinis nascentes, quarum descriptiones in Aromatum historia asperfit, satis mirari nequeo.

Nos porro iconem ex Fabritij narratione, quam concinne ex ipsius etiam iudicio fieri potuit, adumbrare iussimus in studiosorum rei herbarie gratiam.

CETERVM cum hac arbore cognationem habere videtur, quam Ouiedus Indica historia lib. 9. describit his verbis Latine ex Italico expressis.

MANGLE arbor est inter eas quæ in occidentali India vulgo nascuntur selectissima, cum ad edificiorum fabricas, tum ad reliqua fabrilia opera. Crescit vliginosis locis, littore maris, & ripis fluminum torrentiumque qui in mare dilabuntur: folia habet pyri maioribus foliis similia, crassiora tamen, & aliquantum longiora: siliquas duorum palmorum longitudinis aut maiores, crassasq; Cassie solutiuae fructui pares, fusci coloris, pulpam medulla ossium similem continentes, qua Indi aliorum eduliorum penuria vescuntur: etenim satis amara est, salubrem tamen cibum esse ferunt. Ego eius nihilominus esu in morbum incidi, licet adeo delicati palati non sim, nec ab iis cibis abstinere in penuria soleam, quibus alios vesci video: imo etiam nulla urgente penuria degustare soleo, ut commodius describere queam: eaque ratione hunc fructum degustavi, sed brutorum animalium & siluestrium hominum potius cibus est.

Admiranda est eius natura, plurimæ enim simul crescunt,

crescunt, multine eius rami deorsum vergere & in radices conuerti videntur: nam præter plurimos quos erectos foliisque onustos atque ab inuicem seiunctos vt relique arbores habet, multis etiam aliis cum crassioribus tum tenuioribus aphyllis sese ad aquam vsque demittentibus, & sub terra aut arena radices figentibus prædita est, qui ubi apprehenderint, alios ramos sursum vergentes proferunt: non enim minus firmiter heret quam primarius arboris truncus, sic vt arbor multis caudicibus simul connexis constare videatur, egregio sanè spectaculo, & singulari huius arboris natura.

B 4

CARO-

CAROLI CLVSII

ATREBATIS DESCRIPTIO-
NES PEREGRINARVM NON-
nullarum Stirpium, & aliarum exotica-
rum rerum.

ARBOR FARINIFERA.

VT nostras in Garciam notas miracu-
lo digna arbor finiit: sic earum Stir-
pium, quas hi, qui Generosum FRAN-
CISCVM DRAKE comitati sunt,
obseruarunt, descriptiones, ab arbore,
cuius natura admiratione non caret,
auspicabimur.

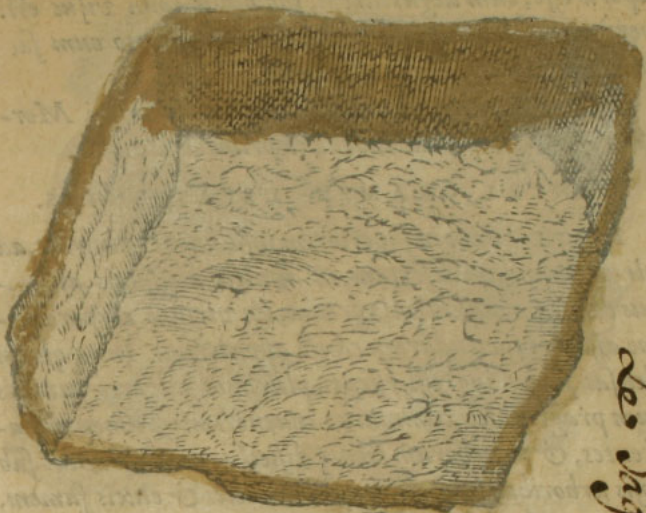
Arboris fari-
niferę histo-
ria.

IN Tarenate ergo insula Equatori proxima ad
Arcticum polum vergente nascitur arborea quedam
planta, cuius truncus humana coxa crassitiem aequat, de-
cem pedum altitudinem attingit, summo fastigio in or-
biculatum caput brassica capitata instar extuberans, in
cuius meditullio Natura quandam candidam farinam
produxit ad illius insula homines tenuioris fortune su-
stentandos: eam etenim diligenter colligunt, deinde ad-
fusa, siue inspersa potius modica aqua fermentant, pin-
sunt, & in formulas quasdam coctili latere constan-
tes immittunt longa serie, atque prunis accensis cir-
cumquaque admotis & superetiam impositis coquunt.
Sunt verò ij panes siue placenta interdum palma-
res, unciali crassitie, quibus illius insula incolæ cali-
dis & recenter coctis vescuntur: at ubi induruerunt
tepida aqua macerantes pultis modo edunt. Insuper

ARBOR

Cycas circinalis Linnaei Class. 25.

Le Sago.

Deux morceaux du pain de l'Arbre portant farine.

26 CAR. CLVS. PEREG. STIRP. DES.
saporis esse, cum degustarem, hic panis mihi visus est:
verum iniecto piperis aut cinamomi momento cum sac-
charo, nonnullis deliciae esse queat.

Eiusmodi panis bina fragmenta qualia nostri Mor-
gani opera accepi, hac tabella exprimi curauimus.

CANCRI GRAMEN DEPASCENTES.

ANTE quam in superiorem insulam peruenirent, ad
aliam quandam desertam, & multis altissimis ar-
bus consitam, aequationis gratia, & virium corporis fa-
me afflicti reficiendarum causa appulerunt. In ea quum
densas siluas ingressi essent, plurimos maiores cancrorum
pragrandes cammaros inuenerunt gramen depa-
scentes, & in arborum vento disiectarum cauis, aut sub
ipsis arboribus latitantes, quibus coctis & elixis famem,
eos per multos dies prementem, auide explerunt. Eos
autem praeter aliorum cancrorum morem in sicco per-
petuo versari existimant: nam cum multos, dum in ea in-
sula haeserunt, aliquoties ad mare detulissent, atque in
aquam abiicissent, subito effugere & ad pascua regredi
observarunt.

Cancr-
restes. ter-

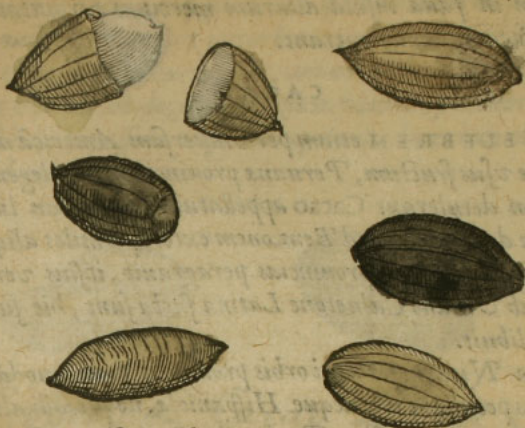
Sita est ea insula sub ipsa equinoctiali linea, inter Ia-
nam maiorem & Moluccas, nomine quidem illis igno-
ta, sed quam a cancrorum istius maxima copia reperto-
rum nomine Cancrorum insulam nuncuparunt.

Cancrorum
insula.

FRUCTVS BERETINVS.

IN eadem insula celsissimas inuenerunt arbores quer-
cu maiores, foliis laurinis, crassis, splendidibus, & mi-
nime in ambitu ferratis, quae oblongiusculum fructum
ferunt, exiguis iligneis glandibus similem, nullo tamen
calyce, ut ipsi referunt, inclusum, cortice tenui cinereo,
interdum atro, tectum, nucleum continentem oblongius-
culum, candidum, nullo (dum induruit) manifesto sa-
pore pra-

Beretini fru-
ctushistoria.

Fruits de l'Isle Beretine.

pore præditum, tenui membrana tectum.

SIMILIBVS arboribus abundat Beretina insula illi vicina, ad quam postea delati sunt: à cuius incolis illarum arborum fructum, quem prius non attigerant, edulem esse didicerunt. Eo deinde more leguminum elixo, aut in farinam contuso, & pultis modo cocto & inspissato, alterius cibi penuria cum in ea insula, tum in navi famem subleuarunt. Eam arborem etiam alunt omnes Moluccæ insulæ.

Eum porro fructum, cuius iconem hac tabella exprimimus, cum C. V. Dn. Richardus Garth Cancellariæ Londinensis Primicerius, vir insigni pietate & doctrina præditus, atque humanissimus, & optimè de me meritus, tum noster Morganus, mihi liberaliter communicarunt.

EORVNDem munere librum arboris habui te- Papyrus ex
nuissima membrane instar candidum, quo omnis generis laua.
scriptura perinde atque vulgari papyro excipi queat.

Eum in

Eum in Java insula aliarum mercium permutatione Drake comites acceperant.

CACAO.

Cacao.

CELEBREM etiam per uniuersam Americam multique usus fructum, Peruana provincia littora legentes, secum detulerunt Cacao appellatum, cuius cum luculenta descriptio apud Benzonem extet, qui miles aliquot annis noui orbis provincias peragrat, ipsius verba, uti ab Urbano Calueto Latina facta sunt, hic subiungere libuit.

Pomum Nicaraguz.

IN Nicaragua noui orbis provincia pomi quoddam genus peculiare est, neque Hispaniola, neque ulli alteri India parti concessum. Pyri nostri specie ferme est, ligno interiore rotundo, nucis trassitudine, & dimidio amplius, optimi & incundissimi saporis: arbor procera, exiguis foliis vestitur.

Paradisus Mahumetis.

Hispani cum primum eam provinciam subegerunt, propter uberrimam omnium rerum ibi repertam copiam, eam Paradisum Mahumetis nuncuparunt. Duo inter cetera fert hac tellus nulli preterea India regioni concessa, excepta Guattimala, Hondurensis provincie & Mexici finibus, totoq. noue Hispanie tractu. Vnum Pauonum quoddam genus est, qui in Europam translati vulgo gallina Indica vocantur. Alterum, id quod Cacaute vulgo vocant, quod monet & usum illis prebet.

Cacao historia.

Id fert arbor modice magnitudinis, nec nisi calido loco & opaco vinit. Simulac sole tactum est, contabescit: itaque fere in siluis umbroso & humido loco feritur: neque id satis, sed iuxta eius generis arborem aliam editiorē plantant: que simulac adolescere coepit, eius cacumen ita cocinnant aprantque, ut adulta ea arbor Cacaute in umbret, defendatque ita ab aestu, ut Solis radiis ledi non pos-

non possit. Fructus amygdalarum specimen referens, siliquis quibusdam, velut cucurbitis, includitur, crassitudine & latitudine cucumeris, annuo spatio maturescit. Maturas eas ubi legere, excussum folliculis fructum super stercis expansum ad solem exponunt, donec humorem exsudaverit.

CACAO.

Theobroma Cacao Linnæi Class. 18.

Potû ex eo confecturi, in testa fictili ad focum exsiccant: mox lapidibus, quibus pinsitur panis, contusum & cõmolitum, fusumque in pateras (quæ cucurbitæ specie è certis arboribus per omnem Indiam enascuntur) paulatim aqua temperant, atque interdum paululo pipere, quali vulgo utuntur, condiunt, eoque in potu utuntur. Porcorum ea verius colluuius quam hominum potio. Quum eam provinciam peragrarem, plusquam integrum annum ab tali lora abhorruî: sed quû mihi vini copia non esset, ne semper aquã bibere cogerer, alios imitari didici.

Ea cælia

Ea calia sapore aliquantum amaro, satiat & refrigerat corpus, minimè tamen inebriat. hac præcipua & carissima mærx earum regionũ est: neque quidquam aliud Indi maiore in pretio habent, ubi quidem in usu est. Hætenus Benzõ.

Amygdala planè similis est hic fructus suo putamine exempta, membrana tectus tenui, nigra, nucleo, qui in binas aut ternas partes diuidatur, subfusco & cinereis venis distincto, adstringentis & ingrati gustus: quare non mirum est, si qui primùm degustant a potione ex eo confecta abhorreant, ego profecto puram aquam longè prætulærim. Eam tamen claris hominibus propinant, ut nos aromatites vinum solemus, referentibus uis qui pauculos fructus retulerunt, è quibus binos habui.

WINTERANVS CORTEX.

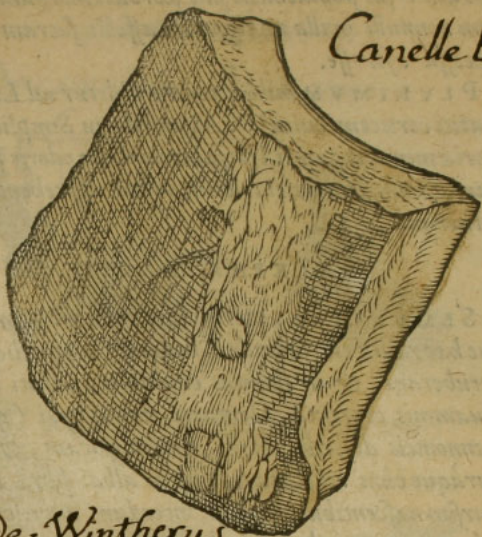
VWinterani
corticis hi-
storia.

WILHELMVS Winterus qui Generosum FRANCISCVM DRAKE ad Magellanicum usque fretum comitatus est, nec ulterius progressus, nauim cui præerat in Angliam anno 1579. reduxit, collectum istic corticem retulit, viliori Canella tum substantia, tum colore non admodum dissimilem, plerumque tamen crassiorẽ, & parte externa vel cinereũ, vel aliquando etiam fuscum, & ulmei corticis modo scabrum, interna nonnunquam dissectum & multis rimulis hiantem ut tilie cortex, interdum etiam admodum solidum & durum, odore non ingrato, sed gustu perquam acri, & linguam faucẽsque non leuius vrente quàm piper.

ILLIVS facultates nullas exploratas habuit: sed eo, dum recens esset, partim melle condito, ut acrimoniam deponeret, partim resiccato & in pollinem trito, ut in eduliis canella aliorumque aromatum vicem præberet, vsi sunt qui ea nani vehebantur. Postea tamen intel-

WINT-

Canelle blanche.

Ecorce de Wintherus.

Winteraria Canelles Linnei Class. II.

lexi ad.

lexi aduersus stomachacis siue scorbuti morbum, quo eorum nonnulli in illa navigatione affecti fuerant, optimo successu vsos esse.

PLVRIMUM mihi accedere videtur ad Ligni aromatici corticem, cuius D. Monardes in *Simplicium historia* meminit, tametsi singularem illam odoris fragrantiam, quam suo cortici tribuit, in hoc deprehendere non potuerim.

DRAKENA RADIX.

Drakenę radicis historia.

SEMVNCIALI plerunque crassitudine pralongaque hæc radix est, subinde in nodos & inæqualia capita extuberans, & in summis capitibus, veluti è crassis squammis contexta, Dentarię enneaphylli (quam in Pannonicis describo) modo, foris nigricans, & rugosa duraque cum resiccata est, intus alba: fibris tenuibus sparsim nascentibus prædita, interdum masculis fractisque contumacibus, è quibus alij nodi dependent: nullo manifesto odore pollere deprehendi: sed gustu nonihil adstringente & linguam exsiccante initio esse videtur, deinde diutius præmansa, tenuem suauemque acrimoniam in ore relinquit.

MAGNAM affinitatem habere videtur cum Radice S. Helena, de qua D. Monardes in lib. *Simplicium è nouo orbe delectorum*. Sed cum M. Eliot qui Dn. Drake comes fuit, Hispanos in Peru maximo in pretio habere, nec pretio redimi posse referat, ab iisque didicisse folia præsens venenum esse, ipsam autem non modo illius, sed reliquorum etiam venenorum antidotum esse, atque cor & vitales facultates roborare, si pollinis modo trita, manè ex pauxillo vino albo hauriatur, ex aqua verò febris ardores mitigare: Earum facultatum ratione, valde conueniret cum Radicibus venenis aduersantibus, de quibus

DRAKENA RADIX.

Dorstenia Drakena
Linnæi Class. 4.

La Racine de Drak.

C

quibus

quibus eodem libro Monardes: in his tamen aromaticum saporem & caloris gradum desidero quem iis radicibus tribuit.

I P S E Drake fanè, cum mihi eas quas hic exprimo, cum Peruano lapide Bez ar donaret, summe esse estimationis apud Peruanos asserbat.

VARIIS FRUCTVS PEREGRINI.

DONATI mihi sunt ab amicis, cum Londini essem anno 1581. peregrini aliquot fructus.

- I. HORVM maior ex eo genere est, quod in Annotatiuncula ad caput 26. lib. 1. Historiæ Aromatum secundo loco descripsi; sed longè amplior, utpote qui ternas uncias longitudine superet, crassitie unam, altitudine duas fere aquet, alioqui forma & colore eidem planè similis: nempe crasso cortice seu putamine constans, inferiore parte sessili, rugoso, scabro ve & cinereo, superna autem & gibba, leui, subrufo, vel potius spadiceo, ita ut animalculum duro corio tectum videatur: prægnaus est, & nucleum intus cötinet duas uncias longum, unam latum, geminum, extrema parte simul coherentem, tenui cinereaq; membrana tectum, materie firma ut amygdale aut castaneæ recentes, subfusca, pingui, & oleaginosa, odore satis incundo prædita, & gustu non ingrato.

Eum accepit Lusitanus quidam mercator Petrus de Frias nuncupatus à pronincia Peru Prorege, pro fructu illius arboris in nouo orbe nascentis, ex qua Balsamum elicitur, cum ipso Balsami oleo. Verùm, si D. Monardes descriptioni credendum est, longè minor est Balsami fructus. Consule finem capitis 8. ipsius Hist. Simplic. ex nouo orbe delatorum, quam pridem Latinam fecimus.

- II. ALTER nucis inglandis fere magnitudine est, extrema parte latiusculus, totus rugosus, atque ut nucis in-

andus

BALSA-

BALSAMI FRUCTVS.

Fruits du Baume du Perou, de l'Escluse.

C 2

glandis

glandis putamen inequalis, niger, sed magna ex parte veluti crusta quadam durissima & cinerea tectus: lenis est & minime ponderosus, tametsi admodum solidus sit, & saxea duritie præditus, nec minus in aqua subsidat quam lapis: confractus, crasso durissimoque cortice constare deprehenditur, & nucleum candidum, succulentum, grati saporis, iucundique odoris, oleum fere macis referentis continere, in binas partes sectum & tenui candidaque membrana diuisum, alia insuper paullo crassiore firmioreque inclusum.

Eiusmodi ante plurimos annos Antuerpia inter aromata inuentos memini.

III. **MAGNAM** similitudinem habet Tertius cum Prima nuce in Adnotationibus ad 26. cap. 1. lib. Hist. Aromaticum descripta, sed paulo minor est, angulosus, niger, crassioribus quibusdam firmisque villis ipsi incumbentibus & firmiter inherentibus obseptus, altera parte tribus furaminum vestigiis insignitus, quorum tertium maiusculum est & infra spectat: præduro putamine constat & prægnans est, nam concussus crepitat & sonitum edit.

IIII. **QUARTVS** nucis auellane magnitudine, & eiusdem colore, putamine duro, veluti in duas partes diuiso, nucleum intus continens.

Similes aliquando Granata in Hispaniis accepi ab Ill. Dn. Didaco ab Stuniga, recens ex Aphrica (el peñon de Velez arce ab Hispanis occupata) delatos, nucleum continentes album, dulcem: quas ad Vnguentaria nucis genus aliquod referendas existimabam.

V. **QVINTVS**, duntaxat nucleus est suo putamine siue cortice exemptus, firmus, tenui membrana fusca & multis venis distincta, firmiterque ipsi nucleo inherente tectus: ipsa materies firma est, candida, pulpæ nucis fundica siue

Divers fruits Etrangers, de l'Escluse.

.III.

V

.II.

.III.

.IV.

Nux Traufel.

dica sine Cocci similis, nullo quidem odore prædita, sed satis grato sapore. Calidum in primo gradu, aut secundi initio arbitror.

VI. SEXTUS, orbiculari fere rotunditate & tanquam torno elaboratus est, ouo passerino minor, flavus omni ex parte, nisi in altera extremitate subfusca macula insignitus esset, solidus, lapideaque duritie, & in aqua subsidens.

Priores quinque à Iacobo Gareto iuniore Aromatario, viro integerrimo accepi: Sextum ab humanissimo doctissimoque viro Dn. Ioanne Ritzio Ser^{mæ} Regina Angliæ Elizabethæ pharmacopœo, qui multis beneficiis dum Londini essem me affecit. Eum verò à C. V. Nicolao Rassio accepisse fatebatur.

AT postquam Viennam redij, inter multos exoticos fructus, quos, ut aliâ pleraque rariora, suis capsis inclusos adseruo: alios inveni quos à nemine adhuc descriptos existimo. Rem itaque minimè ingrati studiose me facturum arbitratus sum, si illorum breues descriptiones, atque icones superioribus adicerem.

PRIOR, Alteri iam memorato non admodum dissimilis est, sed minor, & ponticam nucem non excedens (tametsi iuglandi fere æquales videre meminerim) levis, splendens, cinerei coloris, & saxea duritie præditus, licet in aquam demersus supernatet, inæqualis aliquantulum, & compressus, uti pisa quæ in eadem siliqua nata sese mutuò contigerunt.

ALTERONALIS, Iudaico lapidi magnitudine par, & eius formam exceptis striis pulcerrimè exprimens, ex rufo nigricantis coloris est, ut maiores nonnullæ gallæ, levis, & aquæ impositus supernatans, duro putamine constans, ac nucleum continens.

TERTIVS illo minor, & mediocrem nucem auellana-

nam

autres fruits estrangers, del'Iscluse.

.I.

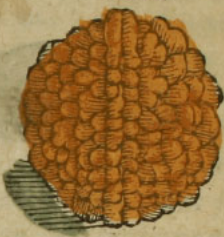
.II.

.III.

.III.

.V.

.VI.

*la Noix
Methel
des
Arabes*

.VII.

Autres fruits Etrangers.

nam non excedens, orbicularis fere, nisi infima parte paulo angustior in triangularem veluti cuspidem desineret, colore alteri similis est, & tamet si levis, in aqua subsidens & imum petens, duro crassoque putamine constat, & nucleum candidum tenui fusca membrana tectum continet.

Utrumque hunc anno humana salutis 1579. Londini nactus sum à nostro H. Morgano, qui ex ea Nigritarum in Aphrica regione qua vulgo Guinea appellatur, & circiter quinque gradus ab equatore distat, eodem anno delatos asserebat: eam ob causam initio subsequenti anni, maiorem unum, & minores duos, quorum alter suo putamine exemptus erat, terræ in fictili credidi: sed neuter natus est, quemadmodum nec sequentium nonnulli, quos cum in Belgio, tum hîc terræ commisi.

QUARTO spherica pene est figura, magnitudo fere uncialis, putamen crassum admodum & durum, perpetuis tuberculis undique obsitum; coloris flavescentis, linea eminentiore transversum secante, quam, ut in inglandibus, putaminum coniunctionem & commissuram esse arbitror.

QUINTO plane spherica est forma, magnitudo vulgaris globuli bombardici, putamen eiusdem cum superiore coloris, & perpetuis similiter tuberculis, at non adeo crassis obsitum, nullaque linea cinctum.

SEXTUS, officinarum Nuce vomica maior est, planus idem atque similis coloris, nempe cinereus, superna parte paulo eminentior, & in ambitu quodammodo sinuosus, infima verò, quinque grana inter se disiuncta, & veluti ipsi impressa ostendens, mespilorum setarum officulis non valde absimilia, qua exempta, satis alta lacunarum vestigia relinquunt. Totus lignea duritie præditus est.

SEPTIMI forma etiam plana est, sed à superiore discrepans, rugosa & nonnullis locis intumescens, color ex cinereo nigricans, qualis in nonnullis Cajous fructibus, quorum iconem & historiam libro *Aromatum* cap. de *Anacardio* dedi. Is per medium sectus nulla grana, sed splendidem quendam nigrumque succum iam concretum & induratum duntaxat continere deprehenditur: itaque inter fructus potius vitia, quam inter fructus numerandum censeo.

Hos omnes cum *Acaciae* vere siliquis & seminibus, parvis quibusdam conchylis, & aliis quisquiliis in *Piperis* repurgatione & delectu aliquando inuentos memini. Sequentes verò olim nouo orbe delatos ex *Hispaniis* accepimus.

OCTAVVM, *Pinei* alicuius generis nucleos esse existimo, adeò nostratis *pineae* nucis sine *strobili* nucleos referunt, licet plerumq. nostris sint & longiores & crassiores: durum similiter *putamen* & idem color.

IN NONO quaedam est varietas: nam alter altero maior & amplior est, licet color & forma propemodum eadem. Planus est & oblongiusculus, altera parte latior, altera angustior, glaber & laevis, totus fusci aut interdum spadicei coloris, nisi linea quaedam candicans, qua parte suo fructui adhesit (nam altero inclusus fuisse videtur) varium faceret: pragnans est, & sonitum edit.

Hi duo *pepitas* del *Peru*, id est, *acinorum Peruanorum* nomine insignes missi fuere.

DECIMVS *Cassiae solutinae*, aut *Cerati* semen magnitudine aequat, cui etiam forma persimilis est, sed tumidior aliquantum, & colore differens, qui in hoc egregie rubet ut in *Oxyacantha* fructu, solidus & durus, atque in aqua subsidens & immum petens: siliqua aut alio fructu inclusum fuisse arbitror.

Eum nomine Mates accepi.

POSTREMUM locum occupabit Phasiolus ille colore Macounæ simili, hoc est, ex spadiceo nigricante, sed planiore longioréque forma, hilo non admodum magno, cuius ad Epistolam Petri de Osma Nicolao Monardes inscriptam, postrema editione memini, quique Divo Maximiliano II. felicissimæ memoriæ Cesari ex Hispaniis missus fuit Haba de India muy larga, id est, Fabæ Indicæ prælongæ nomine. Aqua mersus immutatur.

FINIS.

ANTVERPIAE
EXCVDEBAT CHRISTOPHO-
RVS PLANTINVS, ARCHI-
TYPOGRAPHVS, ANNO CIO.
IO. LXXXII. MENSE FEB.